

FONÈTICA

Curs: 2009- 2010	Codi: 28585	Crèdits: 6
Cicle: Segon	Tipus d'assignatura: Optativa	Semestre: Segon

PROFESSOR(S)

Joaquim Llisterri Boix

DESCRIPCIÓ GENERAL, OBJECTIUS I REQUISITS PREVIS

L'assignatura presenta els conceptes generals de fonètica en el marc dels models orientats a explicar la producció i la percepció de la parla. És també una introducció a les tècniques del treball experimental en fonètica.

OBJECTIUS

En acabar el curs, l'estudiant ha de ser capaç de descriure i explicar els mecanismes implicats en la producció i la percepció de la parla i d'aplicar les tècniques pròpies de la fonètica experimental a la descripció de les llengües particulars.

ESBÓS DEL TEMARI

1.- La delimitació del camp de treball

Abast, mètodes i objectius de la fonètica. L'estudi de la producció, de les característiques acústiques i de la percepció de la parla. Models de producció, models de percepció i teoria fonètica. Fonètica general, fonètica de les llengües particulars i aplicacions de la fonètica. Fonètica i lingüística. Fonètica i fonologia. El paper de la fonètica en el marc de les ciències del llenguatge. La fonètica com a àmbit interdisciplinari. Les eines bibliogràfiques.

2.- El mètode experimental en fonètica

Teories i hipòtesis. Delimitació del camp de treball. Preparació del corpus de treball. Determinació de les variables. Selecció dels informants. Obtenció del corpus. Tècniques d'anàlisi de la producció i mètodes d'estudi de la percepció. La quantificació dels resultats: nocions bàsiques d'estadística. Refutació i validació de les hipòtesis. La presentació dels resultats de la recerca.

3.- La producció dels sons de la parla

3.1.- Les etapes en la producció de la parla

Aspectes neurofisiològics: el cervell i el control del moviment. Els mecanismes subglòtics i la respiració. La fonació: laringe i cordes vocals. L'articulació: el tracte vocal; cavitat bucal i cavitat nasal. Mètodes d'estudi de la producció de la parla.

3.2.- Models de producció de la parla

La preplanificació en la producció de la parla. Plasticitat, economia i adaptabilitat en el gest articulatori. La variabilitat en la producció dels sons de la parla: la coarticulació. La relació entre les unitats lingüístiques i el gest articulatori en els principals models de producció.

4.- Les característiques acústiques dels sons de la parla

4.1. Descripció i classificació acústica dels sons

Paràmetres per a la descripció acústica dels sons de la parla: freqüència, amplitud i temps. Sons periòdics i sons aperiòdics. Els sons complexos: fonamental i harmònics. La ressonància. La teoria acústica de la producció de la parla: model de font i filtre. Classificació dels sons de la parla en funció de la font i del filtre.

4.2. Mètodes d'estudi en fonètica acústica

El processament dels senyals sonors. L'adquisició i el tractament digital dels senyals. L'anàlisi en el domini temporal: oscillografia. L'anàlisi en el domini freqüencial: espectrografia, anàlisi espectral i predicció lineal. L'extracció del fonamental: corba melòdica. L'evolució temporal de la intensitat: corba d'intensitat.

4.3. Les característiques acústiques dels sons de la parla

4.3.1. Els elements segmentals

Variació i invariabilitat acústica en els sons de la parla. Vocals: estructura formàntica i camp de dispersió; fonamental, durada i intensitat intrínseques; relació entre les propietats acústiques i articulatòries. Oclusius orals i nasals: correlats acústics del mode i lloc d'articulació; explosió, VOT i transicions. Fricatius: correlats acústics del lloc i mode d'articulació; estructura del soroll de fricció i transicions. Laterals i vibrants: correlats acústics de lloc i mode d'articulació.

4.3.2. Els elements suprasegmentals

Correlats acústics de la melodia: la variació temporal de la freqüència fonamental. Correlats acústics de l'accent: variacions de durada, de fonamental, d'amplitud i d'estructura formàntica. Caracterització acústica de la velocitat d'elocució, de les pauses i del ritme.

5.- La percepció dels sons de la parla

5.1. L'audició

Etales en el procés de l'audició. Oïda externa. Oïda mitjana: la cadena d'ossets. Oïda interna: la còclea i l'òrgan de Corti. El nervi auditiu i la neurofisiologia de l'audició; la codificació dels sons en el nervi auditiu. Models de la còclea i teories de l'audició.

5.2. Nocions bàsiques de psicoacústica

El camp de l'audició. Llindar de l'audició i llindar del dolor. Discriminació temporal i discriminació freqüencial dels sons. Escales físiques i escales perceptives. Els correlats perceptius dels paràmetres acústics.

5.3. Indicis acústics en la percepció dels sons de la parla

5.3.1. La percepció dels sons de la parla

Els indicis acústics en la percepció. Mètodes d'estudi de la percepció dels sons de la parla. La percepció categorial.

5.3.2. Els elements segmentals

Vocals: estructura formàntica; factors en la percepció de les vocals; variacions contextuais i variacions de locutor. Consonants: indicis acústics per a la percepció de la sonoritat, del mode i del lloc d'articulació.

5.3.3. Els elements suprasegmentals

Els correlats perceptius de la melodia: l'alçada tonal. Els correlats perceptius de l'accent: la durada, l'alçada tonal, la intensitat i el timbre.

TUTORIES INTEGRADAS

Les tutories integrades virtuals consistiran en un seguiment, bàsicament realitzat per correu electrònic, del treball realitzat pels estudiants en funció de la modalitat d'avaluació escollida. La principal funció de les tutories serà l'assessorament, però també es proposaran materials de consulta i altres recursos a través de la pàgina web de l'assignatura (<http://liceu.uab.es/~joaquin/Fonetica.html>). No s'atendran els missatges que no s'hagin enviat des de l'adreça institucional (acabada en @campus.uab.es).

Els estudiants matriculats tindran accés als materials essencials de l'assignatura al Campus Virtual (<https://www.interactiva.uab.es/cv/>) de la UAB, però el treball quotidià es durà a terme a través de les informacions, els materials i els recursos de la pàgina web de l'assignatura (<http://liceu.uab.es/~joaquin/Fonetica.html>).

BIBLIOGRAFIA ESSENCIAL

Durant el curs s'aniran publicant guions i bibliografies detallades per a cada tema a la plana web de l'assignatura. La bibliografia bàsica proposada és la següent:

BORDEN, G.J.- HARRIS, K.S.- RAPHAEL, L.J. (1994) *Speech Science Primer. Physiology, Acoustics and Perception of Speech*. Third Edition. Baltimore: Lippincott Williams & Wilkins.

DANILOFF, R. - SCHUCKERS, G.- FETH, L. (1980) *The Physiology of Speech and Hearing*. Englewood Cliffs: Prentice Hall.

HARDCASTLE, W.J. - LAVER, J. (Eds.) (1997) *The Handbook of Phonetic Sciences*. Oxford: Blackwell Publishers (Blackwell Handbooks in Linguistics, 5).

HAYWARD, K. (2000) *Experimental Phonetics. An Introduction*. London: Longman (Longman Linguistics Library).

JOHNSON, K. (1997) *Acoustic and Auditory Phonetics*. Oxford: Blackwell Publishers Ltd.

LADEFOGED, P. (2003) *Phonetic Data Analysis. An Introduction to Fieldwork and Instrumental Techniques*. Oxford: Blackwell Publishing.

LASS, N.J. (Ed.) (1996) *Principles of Experimental Phonetics*. St Louis: Mosby.

LIEBERMAN, P.- BLUMSTEIN, S.E. (1988) *Speech Physiology, Speech Perception and Acoustic Phonetics*. Cambridge: Cambridge University Press (Cambridge Studies in Speech Science and Communication).

MINIFIE, F.- HIXON, T.J.- WILLIAMS, F. (Eds.) (1973) *Normal Aspects of Speech, Hearing and Language*. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice Hall.

PICKETT, J.M. (1999) *The Acoustics of Speech Communication: Fundamentals, Speech Perception Theory and Technology*. Boston: Allyn and Bacon.

FORMA D'AVALUACIÓ

Els estudiants podran triar un dels tres procediments d'avaluació següents:

(a) Quatre exercicis escrits, que consistiran en desenvolupar en cadascun un tema seleccionat entre una llista fornida pel professor; aquest exercici es prepararà fora de la classe i es lliurarà - o s'enviarà per correu electrònic al professor - en el termini de dues setmanes. La nota del curs consistirà en la mitjana de la nota obtinguda en cadascun dels exercicis. Els estudiants que no arribin a una mitjana de cinc seran avaluats pel procediment (b).

(b) Un exercici escrit consistent en el desenvolupament de quatre temes seleccionats entre els proposats en els exercicis esmentats en l'apartat (a); aquest exercici es prepararà fora de les classes i es lliurarà - o s'enviarà per correu electrònic al professor - el dia fixat per a l'examen final. Els estudiants que no superin aquesta prova s'hauran d'examinar en la convocatòria de setembre. L'examen de la convocatòria de setembre es lliurarà - o s'enviarà per correu electrònic al professor - el dia fixat per aquesta convocatòria.

Els exercicis escrits han de ser una presentació clara i estructurada del tema seleccionat, integrant els conceptes bàsics i les lectures realitzades per a ampliar coneixements. Es podran redactar en català o en castellà, amb una extensió orientativa d'unes 3 pàgines (amb interlineat senzill amb un tipus de 12 punts) com a mínim i unes 10 com a màxim per a cadascun dels temes.

Per a la valoració del treball es tindran en compte els elements següents: estructuració del tema; amplitud i grau d'assimilació de les lectures realitzades; síntesi personal de les diverses fonts consultades; claredat en la presentació dels continguts; aspectes lingüístics i formals de la presentació

Es valorarà negativament: la simple repetició dels continguts presentats a les classes; les repeticions literals de la bibliografia; la presentació de continguts sense donar la corresponent referència de la font de la qual s'han extret; la manca d'estructuració del tema; la manca de seguiment de les convencions habituals de presentació dels treballs acadèmics pel que fa a l'estructura, la forma de presentació, les referències, l'estil, etc.; els errors de normativa o d'ortografia

(c) Un treball experimental - individual o en grup - realitzat en el Laboratori de Fonètica de la UAB sota la supervisió del professor. Al principi del curs es proporcionarà una llista tancada de temes entre els quals els estudiants podran escollir. El treball es defensarà en una entrevista individual durant el període d'exàmens de les assignatures del segon quadrimestre. Cal

assenyalar que aquesta opció s'aconsella especialment als estudiants amb disponibilitat d'horari.

ALTRES DADES

REQUISITS PREVIS

Els estudiants que es matriculin han de poder llegir treballs en anglès relacionats amb els temes del programa.

Abans de començar el curs, o durant les primeres setmanes del quadrimestre, es recomana de repassar les nocions generals de fonètica pròpies de primer cicle mitjançant algun dels manuals següents:

ASHBY, M.- MAIDMENT, J. (2005) *Introducing Phonetic Science*. Cambridge: Cambridge University Press (Cambridge Introduction to Language and Linguistics).

DENES, P.B.- PINSON, E.N. (1963) *The Speech Chain; the Physics and Biology of Spoken Language*. Garden City, N.Y.: Anchor Press / Doubleday (Anchor Science Study Series). New York: W.H. Freeman, 1993 2nd Edition.

GIL FERNÁNDEZ, J. (1988) *Los sonidos del lenguaje*. Madrid: Síntesis (Textos de apoyo, Lingüística 3), 1993.

LADEFOGED, P. (1975) *A Course in Phonetics*. New York: Harcourt, Brace, Jovanovich, 1982 2nd edition, 1993 3rd edition, 2001 4th edition.

LADEFOGED, P. (2001) *Vowels and Consonants. An Introduction to the Sounds of Languages*. Oxford: Blackwell. (with CD).

LANDERCY, A.- RENARD, R. (1977) *Éléments de phonétique*. Mons / Bruxelles: Centre International de Phonétique Appliquée / Didier.

ROGERS, H. (2000) *The Sounds of Language. An Introduction to Phonetics*. London: Longman (Learning about Language).

CLASSES I ATENCIÓ ALS ESTUDIANTS

Horari de classes:

Dimarts i dijous de 16:30 a 18h durant el segon semestre

Horari d'atenció als estudiants:

Dimarts i dijous de 15.30 a 16.30 i de 18 a 19h, despatx B11/222, Facultat de Filosofia i Lletres
Divendres de 10.30 a 12.30h, despatx K2004, Facultat de Traducció i Interpretació
i a hores prèviament concertades.

Telèfons:

93.581.16.87 (Facultat de Filosofia i Lletres), 93.581.33.85 (Facultat de Traducció i Interpretació) i 93.581.19.12 (Laboratori de Fonètica).

Correu electrònic:

Joaquim.Llisterri@uab.es

No s'atendran els missatges que no s'hagin enviat des de l'adreça institucional (acabada en @campus.uab.es)

SUPORT LINGÜÍSTIC

L'assignatura s'impartirà en català, però els estudiants poden presentar els treballs tant en català com en castellà.

El Gabinet de Llengua Catalana i UAB Idiomes ofereixen cursos de formació en llengua catalana:

Gabinet de Llengua Catalana: <http://www.uab.es/gab-llengua-catalana>

UAB Idiomes: <http://www.uab.es/sim/>